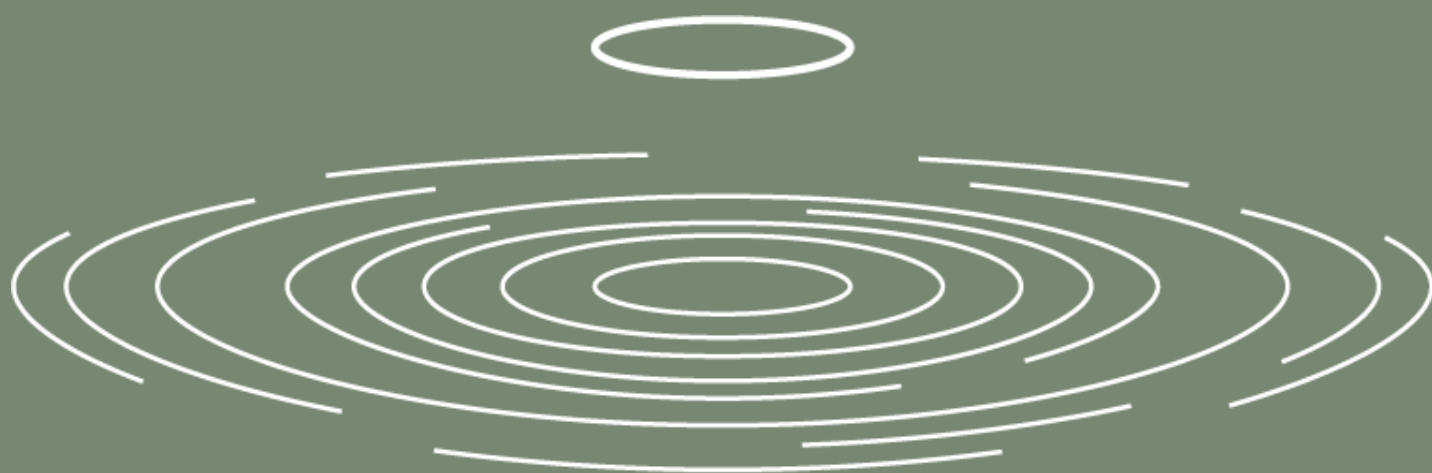

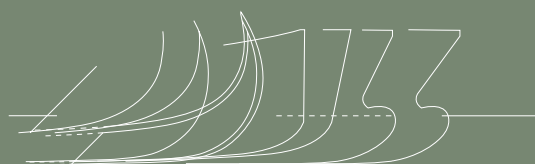
HERØY
kommune

Herøy kommune 2030

Klimaplan

VEDTAK K-68/22

EI BÅTLENGD FØRE

Innhald

FORORD	4
Herøy kommune sine klimamål	5
Slik skal vi nå måla	5
Arbeidet med planen	5
KVIFOR	7
Føringar	8
Berekraftsmåla til FN	8
Lokale omsyn	8
Reginale forventningar	9
Nasjonale mål	9
U4SSC	10
Klimafotavtrykk	11
- Direkte	11
- Indirekte	11
Klimafotavtrykk til innbyggjarane	12
lokalsamfunnet	12
kommunen som organisasjon	13
Klimabudsjett	14
Framskrivning av klimagassutslepp	15
Korleis kan kommunen påverke?	15
KORLEIS	16
Redusere energiforbruket	17
Klimatilpasning	18
Endra forbruksmønster	19
Klimatiltak som fremjar biologisk mangfald	20
Berekraftig utvikling av lokalsamfunnet Herøy	22
Ordliste	23
Referanseliste	24

FORORD

Klima er vår sett i system over tid, og med klimaendringar kjem endra påverknad på omgjevnadane våre – miljøet vi omgir oss med. På grunn av klimaendringar må vi ta grep og tilpasse oss. Dette fordi føresetnadane vert endra, både på kort og lang sikt. Ikkje minst krev klimaendringane at vi endrar handlingsmønsterane våre for å redusere konsekvensane ytterlegare.

Der har alltid har vore variasjonar i den globale gjennomsnittlege temperaturen. Likevel viser datagrunnlag og målingar ingen tvil om at menneskeskapte aktivitetar dei siste 100 åra har ført til meir dramatiske endringar i versystema. Det syner meir nedbør og tørke, sterkare vind og flaum. Dette kjem til uvanlege tider og i eit omfang langt større og oftare enn tidlegare.

Der ingen kan gjere alt, kan alle gjere litt. Og summen av alle tiltak og tilpassingar kan utgjere ein skilnad. Gjennom klimaomstilling vert vi utfordra til å forstå at alt heng saman med alt.

Det første steget er å skru av lyset på rom du ikkje oppheld deg i. Effektivisere og rasjonere. Bruke mindre energi, sløse mindre. Allereie med slike små grep har vi gjort oss sjølv ei stor teneste.

Der klimaendringane er menneskeskapte, vil menneske også måtte skape endringane. Denne planen skal derfor peike ut dei måla og strategiane som kommunen må sette seg for å ta sin del av ansvaret.

HERØY KOMMUNE SINE KLIMAMÅL

2030

Klimagassutsleppa i Herøy skal vere redusert med minst 55 % samanlikna med 2009.

Herøy kommune skal vere ein aktiv samfunnsaktør som initierer prosessar og legg til rette for næringslivet sine strategiar for grøn omstilling.

2050

Herøy er ein del av det globale lågutsleppsamfunnet og skal medverke til at Møre og Romsdal oppnår netto null klimautslepp – at der er ein balanse mellom klimagassutsleppa og opptaket av klimagassar

SLIK SKAL VI NÅ MÅLA

Herøy kommune skal gå føre som eit godt eksempel og kutte eigne utslepp, som eit godt føredøme for innbyggjarar og næringsliv, gjennom å redusere energiforbruket, klimatilpasning, endra forbruksmønster og klimatiltak som fremjar biologisk mangfald. Slik skal kommunen bygge ei berekraftig utvikling av lokalsamfunnet Herøy.

Mål må nåast gjennom kraftig reduksjon av utsleppa og auka opptak av CO₂. Difor må Herøy kommune:

- vere ein synleg aktør innan klimaomstilling og klimatilpasning.
- prosjekt og tiltak med ei klar klima-side skal formidlast slik at det vert skapt eigarskap og engasjement.
- ta i bruk og vere med på å utvikle ny teknologi og klimavennlege løysingar i innkjøp kan kommunen vere ein pådrivar for utvikling av nye produkt og tenester.
- ha årlege klimabudsjett soml synleggjer tiltaka og sikrar at måla i klimaplanen vert nådd.

SLIK HAR VI ARBEIDD MED PLANEN

Herøy kommune har utarbeidd eit temanotat med bakgrunnsinformasjon og status for mange ulike område som er, og vil bli, ramma av klimaomstilling og -tilpassing.

Gjennom klimanettverket til Sunnmøre regionråd har fleire kommunar arbeidd parallelt med like utfordringar i planarbeidet. Herøy kommune har delteke på fylkeskommunen si satsing "Berekraftsfylket", noko som har gitt kommunen ny innsikt i korleis arbeide med klima og miljø. Dette har særleg vore nyttig med tanke på at klimaplanen ikkje berre er for kommunen som organisasjon, men skal vere ein plan for omstilling av samfunnet.

Arbeidsgruppa som har utarbeidd planen er:

- * Rådgjevar samfunnsutvikling
- * Eigedomsléiar
- * Avdelingsléiar landbruk
- * Folkehelsekoordinator

Innbyggjarane har også blitt involverte gjennom ei digital spørjeundersøking (Sunnmøre Regionråd, 2020) saman med Fjord, Giske, Hareid, Herøy, Sande, Sula, Sykkylven, Ulstein, Vanylven, Vestnes, Volda, Ørsta og Ålesund. Både arbeidsgruppa og delar av kommuneleiinga har teke del i mange av webinarane som kommunane har fått tilbod om frå KS, Miljødirektoratet, Statsforvaltaren og fylkeskommunen. Den føregåande klimaplanen for Herøy kommune (2009–2013) var godkjent i 2010, hadde ei rekke tiltak innan avgrensa område slik arbeidet var organisert då. Gjennom ny plan vil ein arbeide for ei heilskapleg integrering av tiltak og satsingsområde gjennom systematisk bruk av årleg handlings- og økonomiplan.

KVIFOR

Med storhavet som nærmaste nabo, ligg vi midt i matfatet. Enorme ressursar i det fiskerike havet har alltid vore grunnlaget for busetnad, vekst og utvikling. Eit aktivt og investeringsvillig næringsliv set krav til kommunen som aktør. Å eige slagordet «- Eit båtlengd føre» krev noko av oss som organisasjon.

Og som ein kommune med havet som nærmaste nabo, er vi kjende med påkjenninga av kraftig ver og vind.

Isolert kan ein snakke om, forklare og rasjonalisere årsak til unormale svingningar i årstidene, foreslå tiltak og tilpasse seg mange enkelthendingar.

Men summen av alle endringane gjer det overveldande. Og det er lett å falle for freiste til å gje opp. Kollaps i matproduksjon, store område som i perioder vil vere ulevelige på grunn av høg temperatur. Konsekvensen av klimagassutsleppa er at jorda er i ferd med å endre seg. Villare, meir voldsom og farlegare.

For Noreg kan ein kollaps i golfstraumen føre til at vi vil få kjenne på Sibir-kulde. Varmare og surare hav vil endre fiskeri og havet som ein ressurs til det ugjenkjennelege.

Det positive er at når klimaendringane er menneskeskapte, så kan også løysingane skapast av menneske.

Det på tide å trimme segla og posisjonere seg ei båtlengd føre.

CICERO har saman med Vestlandsforskning og Civitas, på oppdrag frå Miljødirektoratet, sett på potensial og barrierer for lokale klimatiltak. I rapporten er det lagt til grunn at Noreg fram mot 2050 må redusere klimagassutsleppa sine med 80-90 % for å bli eit såkalla lågutsleppssamfunn. Rapporten viser at kommunane kan ha ei vesentleg rolle i arbeidet med omstilling til lavutsleppssamfunnet. Dei kan utløyse mange tiltak gjennom verkemiddel dei rår over. Den peikar mellom anna på tre grep kommunane kan ta for å styrke klimaarbeidet:

- Frå eldsjeler til rutinar: Klimaarbeidet må vere integrert i kommunen sine rutinar og system, slik at det ikkje er avhengig av enkeltpersonar og "eldsjeler".
- Både direkte og indirekte utslepp: Kommunane har potensial til å påverke både direkte utslepp som skjer lokalt, og indirekte utslepp frå varer og tenester der utsleppet skjer andre stadar.
- Frå tenesteleverandør til samfunnsaktør: Kommunen må i større grad ta i bruk si rolle som samfunnsaktør som legg til rette for at andre kan bidra i klimaarbeidet. Lokale nettverk og klimasamarbeid som kommunen set i gang, kan ha store ringverknadar.

Gjennom denne planen vil Herøy kommune ta klimaarbeidet frå tiltak til at klima er eit naturleg omsyn i alt arbeidet kommunen gjer.

Føringar

Statsforvaltaren sitt forventingsbrev understrekar ei forventning om at kommunane skal prioritere arbeidet med å nå lågutsleppssamfunnet og samstundes vere klar til å takle konsekvensane av klimaendringane.

BEREKRAFTSMÅLA TIL FN

Berekraftsmåla til FN er verda sin felles plan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikskap og stoppe klimaendringane innan 2030.

Berekraftig utvikling handlar om å ta vare på behova til menneske i dag, utan å øydelegge framtidige generasjonar sine moglegheiter til å dekke sine. Berekraftsmåla reflekterer dei tre dimensjonane i berekraftig utvikling: klima og miljø, økonomi og sosiale forhold. FN sine berekraftsmål består av 17 hovudmål, og 169 delmål.

Måla skal fungere som ei felles global retningsspil for land, næringsliv og sivilsamfunn. Mål nr. 13 handlar om å stoppe klimaendringane, men det heng tett saman med andre mål slik som «reint vatn», «rein energi», «liv under vatn», «liv på land», «berekraftige byar og samfunn» og «ansvarleg forbruk og produksjon».

FN sine berekraftsmål skal innarbeidast i samfunns- og arealplanlegginga i norske kommunar og fylke, og i 2020/2021 vart alle kommu-

nane i Møre og Romsdal målt opp mot FN sine berekraftsmål. Møre og Romsdal er den første fylkeskommunen der alle kommunane har forplikta seg til å arbeide med berekraftsmåla på denne måten og har som mål å bli berekraftsfylke nummer 1 i Noreg. Vi må vite kvar vi står for å kunne bli betre.

Kartlegginga er å rekne som ein start for ei rapportering som kommunane vil gjere jamleg. Det bør minimum vere ein 4-årsfrekvens på revisjon av «hjulet».

Resultata for Herøy er gode innan IKT-infrastruktur, avløp, offentlege tenester, avfallshandtering, grønne areal, utdanning, helse og bustad. Likevel er der ein del å strekkje seg etter innanfor transport, innovasjon, berekraftige prinsipp innan planlegging og oversyn på bygningsmasse. Indikatorane for sosial ulikskap syner at der er store skilnadar i befolkning, særleg fattigdom og stor avstand mellom kva ei kvinne tener samanlikna med ein mann.

LOKALE OMSYN

Kommuneplanen sin samfunnsdel skal gje føringar for klimaarbeidet i Herøy kommune. Herøy kommune sin visjon tek utgangspunkt i båten. Båten er motivet i kommunevåpenet og det er sagt at konkurransen mellom reiarane i kommunen er det som har drive utviklin-

ga framover. Det å vere "ei båtlengd føre", har gjort at næringslivet på enkelte område er leiande på den internasjonale marknaden. Visjonen gjeld for organisasjonen og kommunen som heilskap. Gjennom visjonen skal vi vere offensive, vere forankra i det marine og maritime – der historie og framtid vert knytt saman og skaper ein identitet som styrkjar felleskjensla og manar til å skape noko nytt.

REGIONALE FORVENTINGAR

I tillegg er «Regional delplan for klima og energi 2015–2020» Møre og Romsdal fylkeskommune, førande for kommunen sitt klimaarbeid. Fylkeskommunen sin plan har målsett utslepp og at sum av fornybar energi, energieffektivisering og energiomlegging skal tilsvare 2TWh. Nytt, oppdatert planverk er under utarbeiding.

NASJONALE MÅLSETNINGAR

Norge har signert og ratifisert Parisavtalen. I Stortingsmelding 41 (2016–2017) Klimastrategi for 2030 – norsk omstilling i europeisk samarbeid (Klima- og miljødepartementet, 2017) oppsummerer Noreg sine klimamål:

1. Noreg skal fram til 2020 kutte i dei globale utsleppa av klimagassar tilsvarande 30 prosent av Noreg sine utslepp i 1990.
2. Noreg har teke på seg ei forplikting på vilkår om minst 40 prosent reduksjon i utslepp i 2030 samanlikna med 1990. (Lovfesta i klimaloven som vart sett i kraft 1.1.2018).
3. Noreg skal vere klimanøytralt i 2030. (Klimanøytralt i denne samanheng tyder at vi betalar for utsleppskutt i andre land tilsvarande våre resterande utslepp, t.d. gjennom kvotekjøp.)
4. Noreg har lovfesta eit mål om å bli et lågutsléppssamfunn i 2050.
5. Reduserte utslepp av klimagassar frå avskoging og skogdegradering i utviklingsland, i samsvar med berekraftig utvikling.

At Noreg skal vere eit lågutsléppssamfunn i 2050 betyr at klimagassutsleppa er reduserte for å motverke skadelege verknadar av global oppvarming slik dei er omtalte i Parisavtalen. Klimagassutslepp må då reduserast med 80–90 prosent fram mot 2050.

U4SSC

Metoden som er nytta for kartlegginga av kor berekraftig lokalsamfunnet Herøy er, kjem frå FN-initiativet U4SSC (United 4 smart sustainable cities), og den tek for seg 108 indikatorar som måler kor Herøy ligger an i forhold til FN sine berekraftsmål. Resultata i kartlegginga vert synleggjort med trafikklys: raudt, gul,

grønt. Data for indikatorane/KPI'ane vert målt opp mot «best performance» internasjonalt, eller som «aspirational» -altså opp mot den som er flinkast i klassa eller som noko å strekke seg etter. Herøy er grøn (altså at ein er innanfor yn-skja mål) på dimensjonane samfunn/kultur og miljø, men har litt å strekke seg etter innan økonomi.

KODE RAUD

«Togradersmålet» var målet som vart sett i 1996 av EU, og på klimatoppmøtet i Cancun i 2010 blei landa i verda samde i at det skal vere eit globalt mål å avgrense oppvarminga til to grader. Altså at ikkje temperaturstigninga på jorda mellom år 1850 og 2100 skal overstige 2 grader. I Parisavtalen vart dette målet skjerpa til 1,5 grader. I tillegg er ein samde om at verda skal bli klimanøytrale i løpet av siste del av dette århundret – det skal ikkje sleppast ut meir CO₂ enn det naturen kan ta opp.

I august 2021 kom klimapanelet til FN med første del av sin sjette hovudrapport om klimaendringane. Der vert det vist til at snittemperaturen på jorda allereie er 1,1 grader høgare enn 1850. Og den vil halde fram med å auke.

- Det er uomtvisteleg at menneskeleg påverknad har ført til oppvarming av atmosfæren, havet og på land.
- Omfanget og hastigheita av endringane er ulike noko anna vi har sett på hundrevis, tusenvis, titusenvis, hundretusenvis av år.
- I 2019 var konsetrasjonen av CO₂ i atmosfæren den høgaste på minst 2 millionar år.
- Global oppvarming vil bikke 1,5 og 2,0 grader i løpet av dette århundret med mindre verda gjennomfører kraftige kutt i utslepp.
- Koplinga mellom ekstremver og klimaendringar er meir tydeleg enn nokon gong.
- Mange av endringane vi har sett, som issmelting, stigning av havnivå og ein auke i ekstremver, vil vere umogleg å reversere dei neste århundra.
- Det er framleis mogleg å unngå dei verste konsekvensane av global oppvarming.

Rapporten og FN sin generalsekretær Antonio Guterres varslar «KODE RAUD» for menneske-

heita. Sjølv om vi klarer å avgrense utsleppa vil temperaturstigninga likevel få katastrofale følgjer for livet på jorda. For å hindre ytterlegare konsekvensar må vi fjerne like mykje CO₂ frå atmosfæren som vi slepp ut. Utsleppa må reduserast til netto null og kraftige reduksjonar i andre klimagassar er heilt essensielt.

KLIMAFOTAVTRYKK

Summen av direkte og indirekte utslepp er klimafotavtrykket til ei bedrift, ein organsasjon, meg eller deg.

Direkte

Miljødirektoratet sin statistikk for klimagassutslepp for kommunane synleggjer direkte utslepp innanfor kommunen sitt geografiske område. Dette kan vere frå jordbruk, transport innan for kommunegrensene, industri og avfall.

Indirekte

Forbruk av varer og tenester fører til utslepp av klimagassar der varene vert produsert og er under transport. Dette vert kalla indirekte utslepp. Dei indirekte utsleppa til ein kommune utgjer ein vesentleg større del av klimafotavtrykket enn dei direkte utsleppa. Dette fordi varer og kjøpte tenester i stor grad vert produsert ein annan stad enn i kommunen. I klimanotet er offentlege statistikkar og målingar som er relevante for Herøy kommune oppsummert.

KLIMAFOTAVTRYKKET TIL INNBYGGJARANE

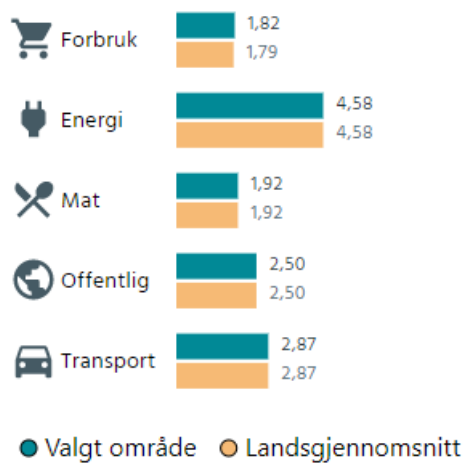
Klimafotavtrykket for ein innbyggjar i Herøy kommune er 13,7 tonn CO₂e per år.

Folkets Fotavtrykk har som mål å gi kommuner og fylkeskommuner oversikt over fotavtrykket til sine innbyggere, utviklet med midler fra Forskningsrådet, i samarbeid med Asplan Viak og TietoEvry.

Herøy (Møre og Romsdal)

Befolkning: **8 762** innbyggere
 Totalt fotavtrykk: **117 682** tonn CO₂e

Årlig fotavtrykk for en gjennomsnittlig innbygger i det valgte området:
13,7 tonn CO₂e

KLIMAFOTAVTRYKKET AV LOKALSAMFUNNET

Figuren under syner dei geografiske klimagassutsleppa fordelt på dei einsskille sektorane. Sjøfart er utan tvil den dominerande sektoren. Kystverket reknar ut utsleppa frå skip basert på observasjonar via AIS-sendarane om bord. Frå 1.1.2016 er det første gongen at utslepp frå kjellar og generatorar, når båten ligg fortøyd, at AIS-data er med i grunnlaget. Dette påverkar registrering av utslepp frå både ferjer og cruiseskip i stor grad.

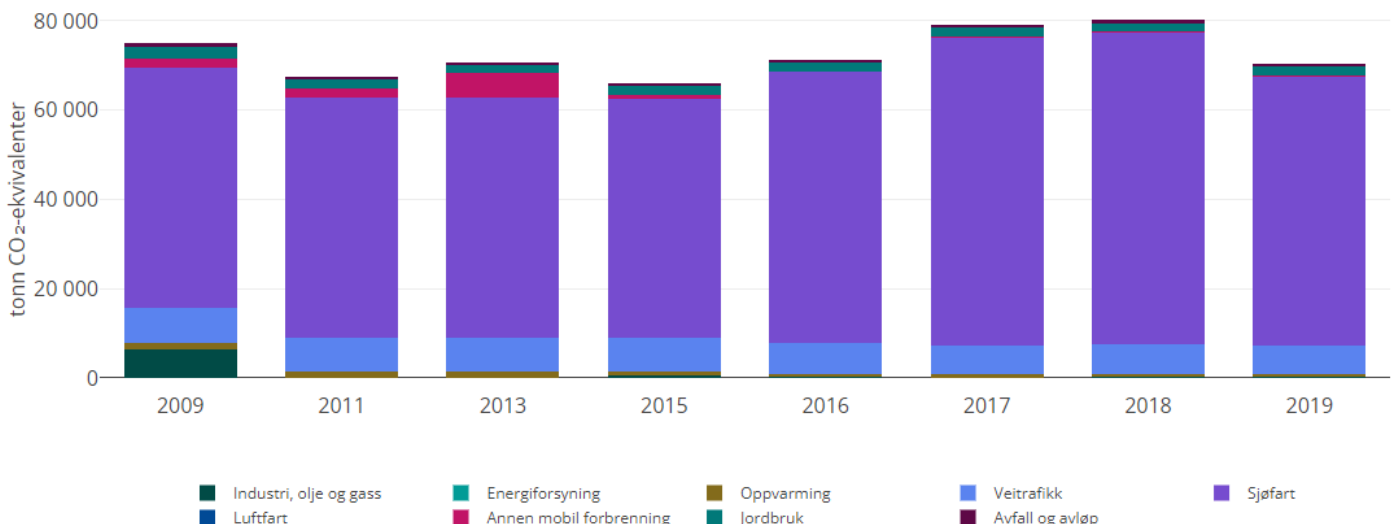
Utsleppa frå sjøfart er heile 86 % av Herøy-samfunnet sitt direkte utslepp og av dette igjen utgjør fiskefartøy 50 %. I 2019 var utslepp frå «andre offshore serviceskip» redusert frå 11 737 CO₂e til 2 318 CO₂e. Elles er vegtrafikk om lag 9 % og energiforsyning om lag 3 % av det totale klimafotavtrykket innanfor kommunen sine geografiske grenser.

Oversikt

Sektorfordelte utslipp per år

Herøy i Møre og Romsdal

Graf Tabell

KLIMAREGNSKAP

HERØY KOMMUNE 2019

KLIMAFOTAVTRYKKET AV KOMMUNEN SOM VERKSEMD

(tekst henta frå Asplan-Viak sin rapport på klimarekneskap for Herøy kommune 2019.)

Fysiske tall på energibruk og økonomiske tall på innkjøp er begge innhentet via KOSTRA-systemet til SSB. Bruk av økonomiske innsatsfaktorer – altså hvor mye kommunene kjøper inn av matvarer, undervisningsmateriell, byggematerialer, diverse tjenester, osv. – har vist seg som en god og effektiv måte å få et godt oversiktsbilde av klimafotavtrykket. ...

Herøy kommune har i 2019 et totalt klimafotavtrykk fra sin egen virksomhet på 7 502 tonn CO₂e. Dette er en økning på omtrent 2 % fra 2018. Sammenlignet med 2017 er det i 2019 en reduksjon på 4 %.

Økningen i 2019 kan i stor grad tilskrives økte investeringer i byggkategorien, og klimafotavtrykket dette genererer. Det er viktig å være klar over at slike investeringer over et livsløp kan være positivt klima og miljømessig, f.eks. bygging av nye kommunale bygg med lavt energibruk, og investeringer i VA-nett som bedrer kvaliteten på tjenesten. I klimakost så legger man hele klimabidraget til det året investeringen

gjøres siden det er da man bestemmer teknologi og materialvalg. ...

Klimafotavtrykket til Herøy kommune uten investeringer har hatt en jevn økning siden til 2014, deretter har det gått litt ned. Det er hovedsakelig investeringene som står for det økte klimagassutslippet, hvor det er kategorien bygg som har det største utslippet knyttet til investeringer.

Går vi tilbake til hovedkategoriene og fordeler investeringer på disse ser vi at bygg og infrastruktur utgjør 28 % av klimafotavtrykket til Herøy kommune i 2019. Den resterende hovedkategoriene fordeler seg mellom forbruksvarer (23 %), tjenestekjøp (21 %), energi (19 %) og reise og transport (10 %). Tjenestekjøp og reise og transport er i all hovedsak scope 3 bidrag gjennom innkjøp av varer og tjenester. Dette er et bredt spekter av ulike varer og tjenester, og kommunen må innarbeide gode rutiner på å stille klima og miljøkrav i sine anskaffelser for å påvirke klimabidraget til disse.

KLIMABUDSJETT

Kommunedelplanen legg store forventningar til grøn omstilling i kommunen. For å etablere eit styrande dokument som står seg over tid, er det ikkje laga ein handlingsdel. Tiltak for å følge opp måla i klimaplanen vil difor bli implementert i dei årlege handlings- og økonomiplanane, med eit tilhøyrande klimabudsjett.

Klimabudsjettet skal vere eit styringsverktøy for å nå vedtekne mål om klimagassreduksjon og andre vedtekne klimamål. Det skal synleggjere tiltak for å redusere utslepp, anslå effekt av tiltaka og fordele ansvaret for gjennomføring.

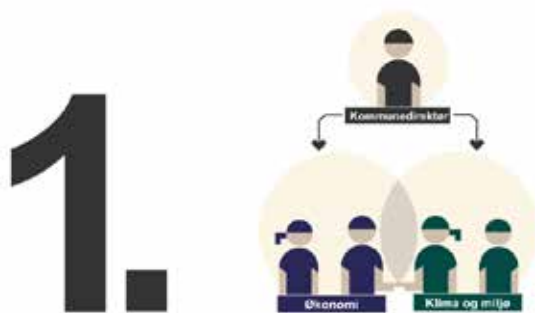
Klimabudsjettet skil seg frå ein handlingsdelen ved at i klimabudsjettet omhandlar mål og tiltak

som er tettare knytt saman med kommunen sitt mest viktige styringsdokument: handlings- og økonomiplanen. Integtrert i kommunebudsjettet vert det følgt opp på lik linje med andre budsjettkapittel i kommunen.

Det vil vere avgrensa til aktivitetane til kommunen, ein sektor, eit geografisk område eller tiltak og verkemiddel som ein offentlig etat har mynde over.

Klimabudsjettet vil omhandle klimatiltak for å redusere direkte eller indirekte utslepp, klimatilpasningstiltak, energitiltak eller tiltak for å nå andre klimamål.

KS sin rettleiar for klimabudsjettarbeid på 1-2-3-4

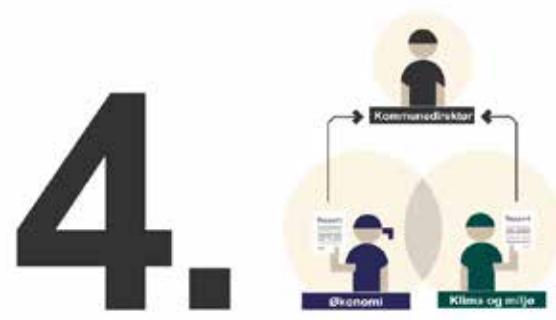
Oppstart: organisering, avgrensning (område eller kommunen sine aktivitetar?), integrert klimabudsjett i kommunen sin handlings- og økonomiplan.

Utarbeide og effektberekne tiltak.

Utarbeide klimabudsjett, kapittel i kommunebudsjettet. Klimamål, skildring av situasjon, oversikt tiltak, skildre finansiering og ansvar.

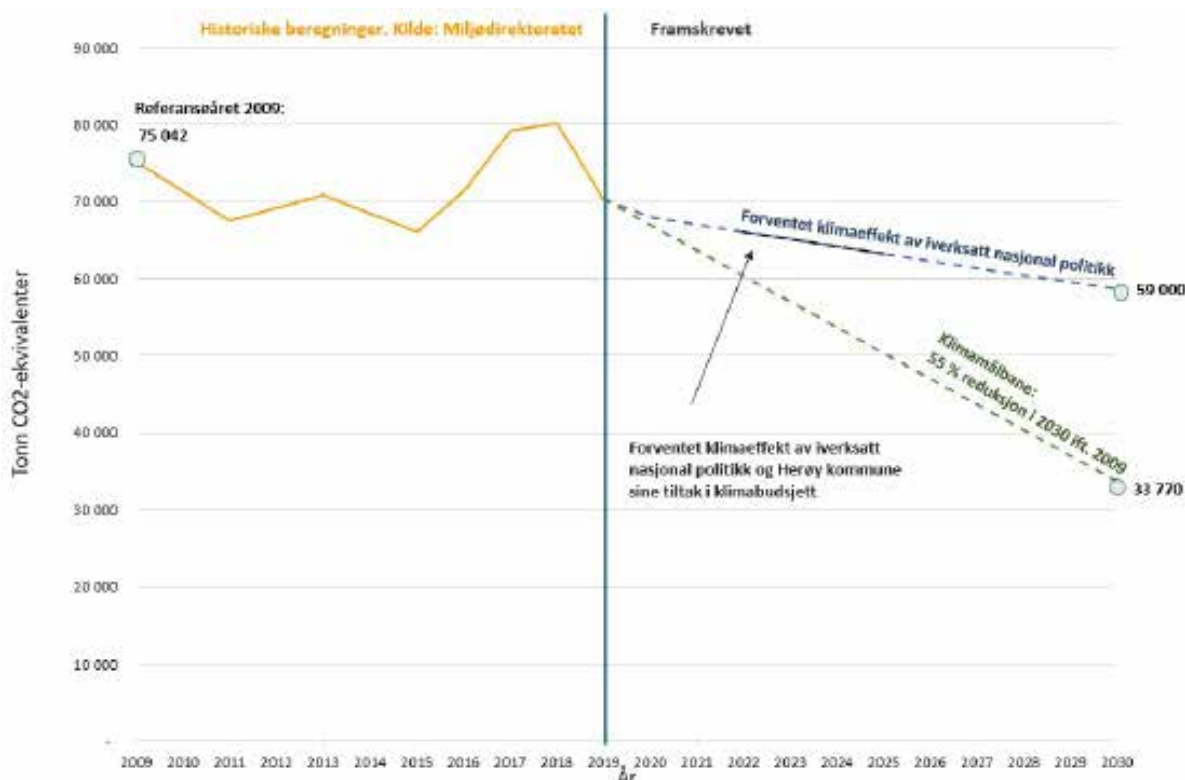

Rapportering og oppfølging.

FRAMSKRIVING AV KLIMAGASSUTSLEPP

Ein referansebane består av historiske utslepp og eit overslag over korleis klimagassutsleppa kan utvikle seg utan tiltak. For å kunne seie noko om tiltak og verkemiddel i forhold til ynskja utvikling, kan ein synleggjere effekten opp mot ein referansebane med utsleppsframskrivingar dersom gitte tiltak og verkemiddel vert gjennomført og teke i bruk.

Ei framskriving av klimagassutsleppa vil vere eit viktig verktøy for å synleggjere i kva grad tiltaka som vert utarbeidd i handlingsdelen medverkar til å redusere klimagassutsleppa.

Referansebanen syner dei historiske utsleppa hittil, og den blå stipla linja syner utviklinga dersom vi berre skal basere oss på "business as usual" og klimaeffekten av nasjonal politikk.

Den grønne stipla linja syner den utviklinga som Herøy kommune må ha for å få klimamålet om reduserte klimagassutslepp med minst 55 % innan 2030. Når det vert innført tiltak vil kommunen også kunne synleggjere i kor stor grad ein evnar å omstille seg nok til å treffe klimamålbanen.

KORLEIS KAN KOMMUNEN PÅVERKE?

Kommunen påverkar lokalsamfunnet på mange måtar, og har gjennom ei rekke ulike roller moglegheit til å redusere klimagassutslepp. Som eigar og innkjøpar, planleggar og forvaltar, og som pådrivar og igangsettar. Med mål om å redusere klimagassutslepp med 55 % innan 2030 vil det likevel krevje tiltak utover kommunen sine direkte roller. Tiltak vil også omhandle område der kommunen ynskjer å påverke andre aktørar til å redusere klimagassutsleppa til Herøysamfunnet.

KORLEIS

Innsatsområde for klimaarbeid i Herøy kommune

Redusere energiforbruket

- I 2030 skal energiforbruket i Herøy kommune vere redusert med 25 % samanlikna med 2019.
- Aktiv energileiing skal sørge for redusert energiforbruk i offentlege bygg.

ENERGIFORBRUKET I HERØY

Berekraftsanalysen av Herøy, U4SSC (2021) syner at nesten all struam som vert nytta kjem frå fornybare energikjelder, men der er eit høgt struamforbruk både per innbyggjar og per m² i offentlege bygg.

KOMMUNEN SITT ENERGI FORBRUK

Herøy kommune eig og driftar 73 335 m² fordelt på:

• Barnehage	(3 stk)	1 111 m ²
• Skular	(8 stk)	20 928 m ²
• Helsebygg	(7 stk)	13 425 m ²
• Admin.bygg	(2 stk)	3 875 m ²
• Andre bygg	(5 stk)	13 059 m ²

Det samla energiforbruket for Herøy kommune si mest sentrale bygningsmasse var i 2019 på 8 560 096 kWh. Målsettinga for 2030 inneber ein reduksjon på totalt 2 140 024 kWh til totalt 6 420 072 kWh totalt i 2030. I dag utgjer dette 163 kWh per m², i 2030 skal dette vere redusert til 122 kWh per m². Gjennom aktiv energileiing og sentral driftskontroll vil energibruken overvakast for å bidra til dette. Kommunen skal sette strenge miljøstandardar for kommunale nybygg.

INNKJØP

Gjennom miljøkrav i innkjøp kan kommunen bidra til å påverke og utvikle miljøvennlige løysingar i marknaden. Kompetanse på miljø- og

klimatevenlege løysingar, særleg knytt til energi, er ferskvare og kommunen vil vere avhengig av å utfordre leverandørane på framtidretta, klimavennlige løysingar.

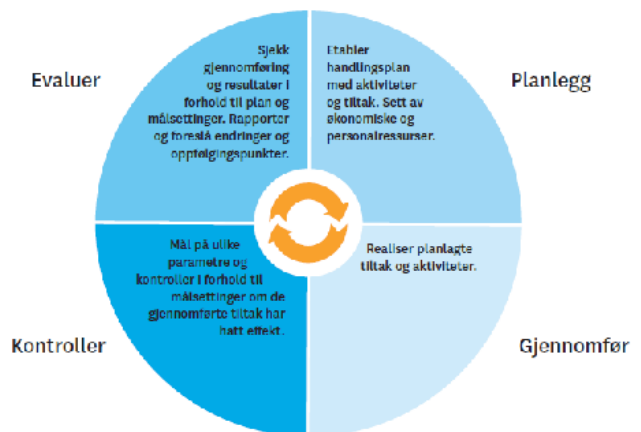
ENERGIPRODUKSJON

Gjennom tiltak som t.d. solcellepanel på tak og/ eller fasade vil kommunen bidra til større grad av lokal energiproduksjon.

NVE forventar at forbruket av elektrisk kraft fram til 204 vil auke med omlag 37 TWh/år. SINTEF Community har rekna ENØK-potensialet vil å vere 27 TWh – der 17 er redusert energiforbruk og 10 solkraft. Elektrifisering gjer at solkraft, ENØK og bruk av fleire ulike teknologiar vert meir viktig i energisystemet.

SJØFART

Kommunen vil som ein aktiv tilretteleggar vurdere korleis energibehovet i samfunnet skal dekkast. Dette gjeld særleg innan sjøfart der klimagassutsleppa er høge. Kommunen vil posisjonere seg for føremålstenelege energitilbod på sentrale knutepunkt for å bygge opp under ei grøn omstilling av næringa.

Energileiing oppsummert - henta frå ENOVA sin "Veileder Energiledelse".

Klimatilpassing

- I 2030 er Herøy kommune eit klimatilpassa og trygt lokalsamfunn.

Klimaendringane vil påverke både natur og samfunn i åra som kjem. Det er kritisk at vi gjer tiltak for å stoppe klimaendringane. Likevel må vi omstille oss til dei som allereie er her.

Jordbruk, skogbruk, fiskeri og oppdrett vil på sikt utvikle seg negativt, og risikoen for naturskade i alle sektorar vil auke vesentleg om ein ikkje gjer tilpassingar. Med referanse til klimaprofilen som er utarbeida for Møre og Romsdal fylke vert tre klimapåslag tilrådd å takast omsyn til:

- * kraftig nedbør
- * flaum
- * storflo

AREALBRUK, STADSUTVIKLING OG BYGG

Auka kunnskap om konsekvensane av klimaendringane har ført til endringar i lover og føresegner. Det utfordrar kommunen i å gjere t.d. smarte val for kvar ny industri vert plassert, som ikkje belastar meir natur. Kommunen skal integrere klimatilpassing i sine planar i tråd med statlege planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilassing.

Omdisponering av karbonbindande areal som skog, myr og jordbruksmark skal i minst mogleg grad skje. Netto karbonbinding i jord og skog skal vere auka samanlikna med 2009.

Nedbør

Det er forventa 15 % auke i nedbør, og då størst for nedbørsrike område ved kysten. Det er tilrådd eit klimapåslag på minst 40 % på dimensjonerande nedbør på regnskyll som varer under tre timar. Størst intensitet er venta om sommaren. Endringar i nedbørsmønster vil særleg gje utfordringar for påfølgande overvatn- og flaumproblematikk.

Havstigning

Havnivået stig som følgje av både sjøoppvarming og nedsmelting av isbrear. Data for havnivåstigning er forbunde med stor usikkerheit, men fram til 2100 vert det forventa mellom 57 - 77 cm havnivåstigning ved stormflonivå.

Auka havnivå vil utfordre etablerte hamner, kaier og moloar. Mykje av infrastrukturen vil krevje investeringar for å bli tilpassa høgare vannstand.

Temperatur

Ei framskriving til 2100 er det forventa ein temperatúrauke på 4,0 °C.

Samfunnstryggleik

Tempoet og omfanget av klimaendringane krev at kommunen har ein aktiv beredskap knytt til klimatilpassing og klimaendringar.

VESENTLEG AUKE	
	Det er venta vesentleg auke i episodar med kraftig nedbør både i intensitet og førekømt. Dette vil også føre til meir overvatn
	Det er venta fleire og større regnflaumar, og i mindre bekkar og elver må ein vente ei auke i flaumvassføringa
	Auka fare som følgje av auka nedbørmengder
	Som følgje av havnivåstigning er det venta auke i stormflonivå

MOGELEG VESENTLEG AUKE	
	Trass i meir sommarnedbør, kan høgare temperaturar og auka fordampning auke faren for tørke om sommaren
	Kortare isleggingssesong, hyppigare vinterisgangar samt isgangar høgare opp i vassdraga. Nesten isfrie elver nær kysten
	Med eit varmare og våtare klima vil regn oftare falle på snødekt underlag. Dette kan redusere faren for tørrsnøskred, og auke faren for våtsnøskred i skredutsette område
	Auka erosjon som følgje av hyppigare og større flaumar kan utløse fleire kvikkleireskred

SANNSYNLEG UENDRA ELLER MINDRE	
	Snøsmelteflaumar vil komme stadig tidlegare på året og bli mindre mot slutten av hundreåret

USIKKERT	
	Truleg lita endring
	Hyppigare episodar med kraftig nedbør vil kunne auke frekvensen av desse skredtypane, men hovudsakleg for mindre steinspranghendingar
	Det er ikkje venta at klimaendringane vil auke faren for fjellskred vesentleg

Samandrag av venta endringar i Møre og Romsdal frå perioden 1971–2000 til 2071–2100 i klima, hydrologiske forhold og naturfarar som kan ha verknad for samfunnstryggleiken.

Endra forbruksmønster

- I 2030 tek alle i Herøy berekraftige val med omsyn til forbruk og levesett.
- Herøy kommune skal redusere skadeleg miljøverknad og fremje klimavenlege løysingar og sirkulær økonomi.

Det mest klimavenlege innkjøpet, er innkjøpet som ikkje skjer. Lokal etterspurnad og forbruk fører til utslepp ein annan stad, det fritek oss ikkje for ansvaret med å redusere utsleppa i andre delar av verda.

FORBRUK OG AVFALL

Søre Sunnmøre Reinhaldsverk har i sitt strategidokument eit mål om miljøvenlegheit:

Med bakgrunn i befolkningsvekst og velstandsutviklinga, aukar avfallsmengdene. Dette betyr at selskapet må legge endå meir til rette for ombruk / gjenbruk og kjeldesortering. Selskapet skal bidra til å realisere nasjonale og internasjonale miljømål ved klimavenleg innsamling og behandling av avfall. Selskapet skal vere ei tydeleg miljøbedrift, der ein m.a. også legg vekt på å sette eit minst mogleg miljømessig fotavtrykk.

Gjennom barnehage og skule skal komande generasjonar få forståing og engasjement for omgrepa berekraft og klima, og kunne omsette denne kunnskapen til endra forbruksmønster.

INNKJØP

Alle forbruk vil ha ei form for historikk, der både råvarer, produksjon, transport og bruk har ført til meir CO₂-utslepp. I ein sirkulær økonomi vert naturressursar og produkt effektivt nytta og så lenge som mogleg, i eit kretsløp der minst mogleg ressursar går tapt.

Men miljøkrav i innkjøp skal kommunen bidra til å påverke og utvikle miljøvenlege løysingar i marknaden. Kommunen er pålagt å minimere miljøbelastninga og fremme klimavenlege løysingar gjennom innkjøpa sine.

HANDLINGAR SKAL ENDRE HALDNINGAR

Herøy kommune skal gå føre med eit godt eksempel, kutte eigne utslepp og gjere gode, klimavenlege val for drift og utvikling, og årsak/samanheng for klimafotavtrykk og berekraftig utvikling skal bli tydeleg kommunisert når hendingar og tiltak vert formidla ut. Slik skal kommunen vere eit godt føredøme for innbyggjarar og næringsliv.

Sjekkliste for innkjøp - prinsippa i avfallshierarkiet.

Klimatiltak som fremjar biologisk mangfald

- *Herøy kommune skal ivareta eit rikt natur- og kulturlandskap, som sikrar at dagens opplevingar vert tilgjengelege for framtidige generasjonar.*
- *Herøysamfunnet sitt ankerfeste i havet ansvarleggjer oss for ei berekraftig forvaltning av sjøareala og livet i havet.*

Klimakrisa og krisa i tap av naturmangfald er to sider av same sak. Dei er både koplå saman og er sjølvforsterkande. Klimaet påverkar og vert påverka av bruken av areal, og det same gjeld havet og isdekte overflater. Arealbruk og -endringar fører til 23 % av menneskeskapte klimagassutslepp. Og 26 % av klimagassutsleppa vert tatt opp av havet.

Kommunen sine verkemiddel for handtering av desse utfordringane ligg i forvaltning av lovverket (PBL) og heilskapleg bruk av kunnskap. Eit naturrekneskap kan vere eit kunnskapsgrunnlag for arealpolitikken.

VERN AV HAVOMRÅDE

Norge har havområde med store miljøverdiar, aukande aktivitet og nye havnæringar. Reine og rike hav er ein føresetnad for ein berekraftig havøkonomi. (Meld. St. 29, 2020–2021). Klimaendringane har ført til at havet sitt økosystem er i endring, sentrale artar flyttar seg nordover og gir kjedeeffekt i heile økosystemet.

Dette er FN sitt tiår for økosystemrestaurering, med ei målsetjing om 30 % vern innan 2030. Status per 2021 er 1,53 %.

God havforvaltning handlar om dyrking framfor tråling, og vil utfordre til ei økosystembasert forvaltning.

Gjennom kystzoneplan for ytre søre Sunnmø-

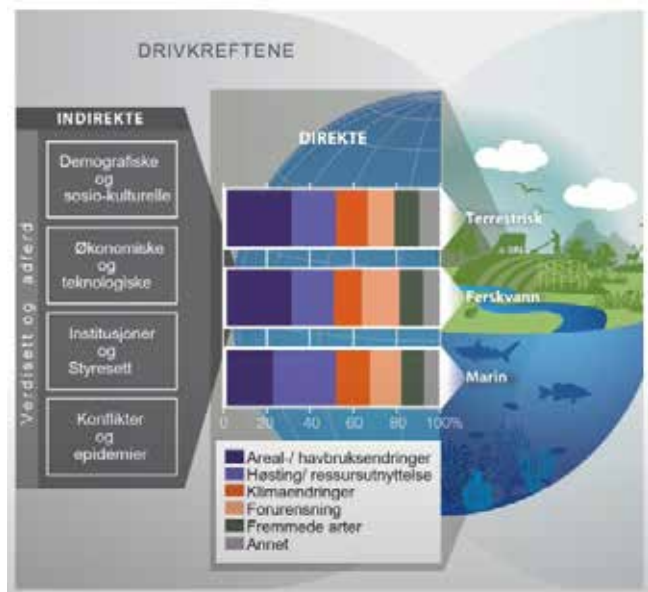
re vert det lagt eit grunnlag for ei berekraftig forvaltning av sjøareala på regionalt nivå. Planen skal gje sjøbaserte næringar moglegheit til auka verdiskaping i tråd med prinsippet om berekraftig utvikling samstundes som andre interessantar vert ivaretekne.

ANSVARLEG BRUK AV AREAL

Forvaltning av matjord og jordvern bidreg til å redusere omfanget av omdisponering av dyrka og dyrkbar jord.

Gjennom arealpolitikken må ein unngå nedbygging og omdisponering av areal som er viktig for naturmangfaldet og naturgoder som klimagassopptak og karbonlagring.

Skogen i Noreg tek opp ei CO₂-mengde tilsvarende 60 % av våre samla årlege utslepp i andre sektorar. Samtidig er berekraftig bruk av skogsressursar ei viktig kjelde til fornybar energi og til produksjon av tremateriale som kan erstatte meir klimabelastande materiale.

Illustrasjon frå NINA/CIENS - syntesenotat "En sammenfatning av tre internasjonale rapportert om natur og klima: Hva betyr rapportene for norsk kommunesektor?"

Berekraftig utvikling av lokalsamfunnet Herøy

- *Vekst slik vi hittil har nytta omgrepet er ikkje omforenleg med klimaomlegging.*
- *Kommunen si rolle som tilretteleggar og samfunnsutviklar vil verte sentral.*

Kvar vi bur, kvar tenester er levert, kva vi skal leve av og korleis reisemønsteret er i kommunen, er avgjerande for store delar av klimagassutsleppa. Kommuneplanen sin arealdel peikar på kva område som skal utviklast og fortettast. Dette føreset god, samordna areal- og transportplanlegging.

Dersom samfunnet skal evne å omstille seg til dei klimamåla som er sett, må klimavennlege val vere så enkle at vi ikkje kan la vere å velje dei. Dette kan gjerast med å:

- endre fysisk miljø og tilbakemeldingar
- sosiale normer, ...vi gjer dette for miljøet/for framtidige generasjonar/for å spare pengar/fordi naboane gjer det.
- førehandsval, der standardalternativ vil vere effektive dytt i rett retning
- fjerne hinder.

Den største delen av klimagassutsleppa frå Herøy kjem frå næringsaktivitetar, og då særleg sjøfart. Difor er det viktig for kommunen å bygge opp under næringa sine strategiar for grøn omstilling.

WHO CARES WINS

- eit initiativ av FN i 2004, i samarbeid med Sveits, som introduserte miljømessige, sosiale og forretningsetiske (ESG) forhold i investeringsmarknaden. Dette har utvikla seg til at ESG er etablert som verktøy for å synleggjere

korleis eit selskap sine produkt og tenester bidreg til berekraftig utvikling.

20. november 2020 la Europakommisjonen fram utkast til tekniske kriterie for taksonmiforordningen - ei pakke regelverk om berekraftig finans, med kriterium som skal avgjere i kva grad økonomisk aktivitet er berekraftig.

NHO sitt vegkart for framtida sitt næringsliv set store ambisjonar for eit berekraftig samfunn, mellom anna å redusere klimagassutslepp med 50 % frå 1990-nivå, i samarbeid med EU. Utfasing av fossil energibruk, elektrifisering og bruk av biobaserte løysingar skal bidra til kutt, i tillegg til deltaking i EU sitt kvotesystem.

I vegkartet vert framtidsmoglegheitene i maritim næringar understreka, med miljøvenleg skipsfart, autonomi og digitalisering. Gjennom sjømat, karbonfangst og -lagring, mineralutvinning til havs og fleirbruk i havet.

Regionalt har GCE Blue Maritime utarbeidd ein strategi for vegen mot ei utsleppsfri maritim næring- New BLUE Deal. Strategien omhandlar offentleg-privat samarbeid for å sikre at grøn teknologi og utsleppsfrie løysingar som kan piloterast, skalerast, industrialiserast og eksporterast. GCE BLUE Maritime skal bli verdens første utslippsfrie maritime klynge

Sjøfartsdirektoraret har gjennom dokumentet sitt «Bærekraft i Sjøfartdirektoratet» valgt å fokusere på tre berekraftsmål og skal etablere konkrete tiltak knytt til desse måla. Marint avfall forsøplar strender, sjøen, i og langs vassdrag og innsjøar.

Ordliste

Tiltak

Med tiltak meiner vi fysiske handlingar som reduserer utslepp av klimagassar og som er resultatet av ei avgjerd tatt av ein samfunnsaktør; ei bedrift, hushaldning eller offentleg verksemd (Klimakur2030, 2020).

Verkemiddel

I klimabudsjettsamanheng er verkemiddel verktøy som statlege og kommunale mynde har tilgjengeleg, som til dømes avgifter, subsidiar, direkte regulering og informasjon (Klimakur2030, 2020).

Direkte utslepp

Direkte utslepp er dei som fysisk skjer innanfor eit geografisk område.

Indirekte utslepp

Indirekte utslepp omfattar utslepp knytt til varer og tenester som vert importert til det geografiske området.

Klimafotavtrykk

Klimafotavtrykk er ei utrekning av den totale klimapåverknaden – både direkte og indirekte utslepp- for til dømes eit land, ein person eller ein kommune.

Referanseår

Det året som er valt for kva utsleppsreduksjonsmålet skal reknast utifrå.

Utsleppsramme

Rammer for utsleppsreduksjon for eit gitt år. Det kan lagast utsleppsrammer for til dømes budsjettåret, økonomiplanperioden og åra fram mot målåret.

Framskrivningar av utslipp

Framskrivningar av utslepp er ein prognose for korleis utsleppa vil utvikle seg om det ikkje vert sett i verk fleire klimatiltak. Drivkrefter som befolkningsvekst, teknologiutvikling og økonomiske konjunk-

turar, samt statleg, regional og kommunal iverksett klimapolitikk kan brukast til å lage framskrivningane i ein referansebane.

Referansebane

Ein referansebane består av ein tidsserie for både historiske klimagassutslepp samt ei framskrivning av utslepp som skuldast forhold utanfor klimabudsjettet. Drivkrefter som befolkningsvekst, teknologiutvikling og økonomiske konjunkturar, samt statleg, regional og kommunal iverksett klimapolitikk kan brukast til å lage framskrivningane i ein referansebane.

Klima

Klima er mønsteret i temperatur, nedbør, vind, luftfuktigheit, avdamping og lufttrykk målt over lengre tidsperioder.

Togradersmålet

Det globale samfunnet blei i Paris-avtalen samde om eit mål om å avgrense auken i den globale snitttemperaturen til "godt under" 2 grader over førindustrielt nivå.

Klimanøytral

Å vere klimanøytral betyr netto null karbonavtrykk, ved å balansere/kompensere utslepp.

Lågutsleppssamfunn

Klimaloven §4 seier: "*Med lavutslippssamfunn menes et samfunn hvor klimagassutslippene, ut fra beste vitenskapelige grunnlag, utslippsutviklingen globalt og nasjonale omstendigheter, er redusert for å motvirke skadelige virkninger av global oppvarming som beskrevet i Parisavtalen 12. desember 2015 artikkel 2 nr. 1 bokstav a.*"

Referanseliste

- Meld. St. 13 (2020 - 2021) Klimaplan for 2021 - 2030 <https://www.protectedplanet.net/country/NOR>
- Statlege planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpassing STRATEGISK PLAN, SØRE SUNNMØRE REINHALDSVERK IKS (SSR) 2019 – 2022
- Nasjonale forventinger til regional og kommunal planlegging DFØ - Handlingsplan for økt andel klima- og miljøvennlige offentlege anskaffelser og grønn innovasjon.
- Fylkesplanen 2021 - 2024 Who Cares Wins, 2004–08. ISSUE BRIEF
- Regional delplan for klima og energi 2015 -2020, Møre og Romsdal fylkeskommune Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2020/852 av 18. juni 2020 om fastsettelse av en ramme for å fremme bærekraftige investeringer, og om endring av forordning (EU) 2019/2088.
- Klimarekneskap Herøy kommune 2019, Asplan Viak 23. april 2021.
- Miljødirektoratet.no NHO - Veikart for fremtidens næringsliv
- Potensial og barrierer for kommunale klimatil- tak (Cicero, Civitas, Vestlandsforskning 2018)
- Norsk klimaservicesenter - klimaprofil for Møre og Romsdal
- ENOVA - Veileder Energiledelse
- Stortingsmelding 29 (2020–2021), Heilskapleg nasjonal plan for bevaring av viktige område for marin natur